

Pòrtic

Sembla que una de les conseqüències més clares que es pot extraure de les Jornades del mes d'abril sobre la regionalització del territori ha estat que no hi ha cap divisió territorial neutra i que, sempre, dibuixar unes ratlles partioneres sobre un mapa és la transcripció gràfica d'unes idees concretes.

Aquestes, evidentment, són unes asseveracions ja sabudes de fa temps, però que calia reafirmar, demostrar i debatre quan es vol recomençar la dansa de les ratlles damunt del mapa de Catalunya.

Quan es diu «comarques, regions, demarcacions, províncies, per a què?» no es fa altra cosa que demanar quin model de societat es vol servir. Un model concret, que aclareixi les relacions entre els municipis, la seva jerarquització, la seva distribució geogràfica, el sentit i el valor dels fluxos interterritorials i intraterritorials... Vol dir que es vol saber quin és el paper de «la capital», i quina localitat pot ésser «capital» i situar-se dalt de l'escala i quines s'han de conformar a romandre a les darreres files i per què hi han de restar.

Però, com que les relacions territorials i les relacions entre els ens territorials no són les úniques relacions que preocupen els ciutadans, cal saber com aclarar el sentit de les relacions i dels moviments dels ciutadans dins de la xarxa territorial que s'ha establert.

Perquè, a part dels moviments individuals per raó del treball o de l'oci, de la cultura o del comerç, als quals també afecten les compartimentacions territorials que s'estableixin, hi ha tot un caramull de competències personals a les quals també afecta la divisió territorial. S'ha de tenir present que l'organització territorial que es proposi per a l'administració local —si és que es volen satisfer els principis d'eficàcia i de coordinació— no és independent dels requeriments de les competències públiques que s'han d'exercir.

¿Quines són les competències possibles de l'administració local en serveis personals?
¿Quines són les competències que afecten més directament el ciutadà i que, en conseqüència, fan que la seva eficàcia estigui vinculada a la divisió territorial?

Segons la legislació actual, entre les competències en serveis personals destaquen l'ensenyament primari i alguns aspectes del BUP i de l'FP (inspecció, reciclatge de mestres, finançament i construcció de centres, etc.), l'assistència sanitària primària (centres de salut, centres de socors, informació sanitària, control ambiental, etc.), els serveis socials d'infància, de tercera edat, d'educació especial, de cementiris, de promoció de l'esport, del patrimoni històric, etc.

Només l'enumeració anterior, ben incomplerta tanmateix, ja demostra la importància que té «directament» per al ciutadà la divisió territorial que s'aprovi, i com és necessari tenir molt clar el model de societat que es vulgui, del qual derivaran el model i la forma de l'actuació pública: establiment de prelacions, increment de la participació ciutadana, del control institucional, etc.

Moltes d'aquestes idees es manifestaren durant les Jornades en unes intervencions sobre l'exercici del poder i la seva modificació, sobre els nivells locals necessaris, sobre l'essència mateixa del poder, sobre el paper, el valor i la importància d'una anomenada societat civil, sobre la possible inutilitat d'altres ens intermedis, etc.: foren les intervencions que desencadenaren el nombre més gran de preguntes i encengueren més la controvèrsia..

Es va dir, també, que la descripció d'un sistema natural no pot revelar mai completament la realitat que porta amagada i que no hi ha regions naturals ja que en la societat actual els homes sempre estan dominats per les condicions econòmiques que ells mateixos han creat i pels medis de producció que ells mateixos han creat. Segons com es puguin moure en llur espai, els homes podran alliberar-se d'una o d'altra manera, amb més facilitats o amb entrebancs que semblen insuperables, d'aquestes obligacions i d'aquestes tensions que els dominen com si es tractés de forces naturals estranyes i inevitables. Fins ara, les forces socials —les que es creen a causa de les relacions existents, de les quals, al mateix temps, són resultats— s'interposaven en el camí que seguien els homes cap el seu alliberament, i s'hi interposaven, estranyes i sense cap raó evident, i dominaven els homes amb la mateixa necessitat «natural» aparent que les forces de la natura.

Ara, en canvi, l'home es veu capaç d'entendre el sentit d'aquestes forces i sap que l'organització del territori només és natural «perquè sempre ha estat així i sempre s'ha vist així, des de la naixença», i que per tant, l'organització territorial no pot ésser neutra i es pot canviar i s'hauria d'intentar que s'establís per servir el camí dels homes cap a llut alliberament.

«Alliberar —diu el Fabra— vol dir fer que algú esdevingui lliure»: és, innegablement, dels més nobles entre els actes socials, actes que han de permetre sotmetre totes les forces socials estranyes a la sobirania de la societat. Per això no n'hi ha prou amb conèixer el perquè de les coses: el que cal, tal com algunes de les intervencions de les Jornades van raonar, és establir un projecte comú d'actuació, i seguir-lo.

La recerca geogràfica, continuació de l'exploració geogràfica que tendia a la descoberta del món extern i d'espais nous que s'incorporaven a l'oekumene, s'ha de dirigir, ara, a l'exploració dels homes, dels seus desigs, de les angoixes que els dominen, de les necessitats que els abasseguen. Els nous «espais» incorporats a la coneixença humana han

d'incrementar les possibilitats d'actuació i han d'establir-ne els marcs. Per tant, el de la divisió territorial no és un debat acadèmic sense transcendència.

Resumint, es pot dir que els debats d'un curs dedicat a la geopolítica de Catalunya, les Jornades sobre regionalització del territori celebrades el mes d'abril, les Jornades del mes de maig a Igualada sobre el nacionalisme i els problemes de la capitalitat, els debats a rel de la proposta de divisió regional, les discussions sobre la definició de l'àrea de Barcelona i el seu agençament, i el curs de Girona, d'aquest mes de juny, són exemples recents del fet que l'interès hi és viu, que la preocupació hi continua, i que el debat va assolint cada vegada més claredat i profunditat.

El sumari d'aquest número 18 de *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* corrobora el que s'acaba de dir. Ofereix treballs i estudis sobre un sector de Catalunya de determinació no massa clara i de problemes diaris complicats, la Conca de Barberà; d'altres estudis sobre infraestructures viàries que han d'ésser vertebradores del territori; d'altres sobre aspectes concrets de la política territorial, etc.

Les «Notes» del final expliquen com, en aquesta època turbulent i conflictiva, la Societat Catalana de Geografia va efectuant la seva tasca.

LL.C. i S.